

Міністерство освіти і науки України
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ

О. В. Антонюк, К. О. Чаплинський

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДИКИ
РОЗСЛІДУВАННЯ ХУЛІГАНСТВА, ВЧИНЕНОГО
ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ
АБО ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ ЧИ ІНШОГО ПРЕДМЕТА,
СПЕЦІАЛЬНО ПРИСТОСОВАНОГО
АБО ЗАЗДАЛЕГІДЬ ЗАГОТОВЛЕНОГО
ДЛЯ НАНЕСЕННЯ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ**

МОНОГРАФІЯ

Київ
2018

Ухвалено до друку Вченою радою
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ
(протокол № 1 від 20 вересня 2018 р.)

Автори

О.В. Антонюк – Голова Дніпропетровського відділення Асоціації Адвокатів України, заступник голови комітету захисту прав адвокатів Ради адвокатів Дніпропетровської області, кандидат юридичних наук.

К.О. Чаплинський – завідувач кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, полковник поліції

Рецензенти:

Ю.М. Черноус, доктор юридичних наук, професор Національна академія внутрішніх справ, професор кафедри криміналістики та судової медицини

В.М. Тертишник, доктор юридичних наук, професор, Університет митної справи та фінансів, професор кафедри кримінально-правових дисциплін;

В.Г. Уваров, доктор юридичних наук, доцент Генеральна прокуратура України, керівник Генеральної інспекції.

Антонюк О. В.

А 72 Теоретичні засади методики розслідування хуліганства, вчиненого із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або задалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень : монографія / О. В. Антонюк, К. О. Чаплинський. – Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 184 с.

ISBN 978-966-916-653-1

В монографії з урахуванням сучасного стану розвитку криміналістичної науки та правоохоронної практики визначено поняття й елементи криміналістичної характеристики хуліганства, окреслено способи, знаряддя й слідову картину злочинів, досліджено обстановку злочинного посягання та особу злочинця й потерпілого.

Розкрито особливості організації розслідування хуліганства. Досліджено особливості аналізу первинної інформації та обставини, що підлягають встановленню. Запропоновано алгоритми дій слідчого у типових слідчих ситуаціях початкового та подальшого етапів розслідування. Наголошено на проблемних питаннях взаємодії слідчих і оперативних підрозділів у справах про хуліганство. Удосконалено організаційно-тактичне забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій. Досліджено особливості використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів вказаної категорії.

Для науковців, викладачів, курсантів, студентів та слухачів вищих юридичних навчальних закладів, ад'юнктів та аспірантів, працівників поліції, прокуратури та адвокатури, усіх тих, хто виявляє інтерес до юридичної науки.

УДК 343.98:343.131

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень	4
ПЕРЕДМОВА	5
РОЗДІЛ 1. КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ХУЛІГАНСТВА, ВЧИНЕНОГО ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ АБО ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ ЧИ ІНШОГО ПРЕДМЕТА, СПЕЦІАЛЬНО ПРИСТОСОВАНОГО АБО ЗАЗДАЛЕГІДЬ ЗАГОТОВЛЕНОГО ДЛЯ НАНЕСЕННЯ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ	7
1.1. Поняття та елементи криміналістичної характеристики хуліганства, вчиненого із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень	7
1.2. Способи та знаряддя учинення злочину	17
1.3. Обстановка та слідова картина злочину	26
1.4. Характеристика особи злочинця та потерпілого	36
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ХУЛІГАНСТВА, ВЧИНЕНОГО ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ АБО ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ ЧИ ІНШОГО ПРЕДМЕТА, СПЕЦІАЛЬНО ПРИСТОСОВАНОГО АБО ЗАЗДАЛЕГІДЬ ЗАГОТОВЛЕНОГО ДЛЯ НАНЕСЕННЯ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ	54
2.1. Алгоритми дій слідчого при розслідуванні хуліганства відповідно до типових слідчих ситуацій	54
2.2. Взаємодія слідчих та оперативних підрозділів у кримінальних провадженнях за фактом учинення хуліганства	69
РОЗДІЛ 3. ТАКТИКА ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ	80
3.1. Організаційно-тактичні особливості проведення огляду та обшук	80
3.2. Тактика допиту підозрюваного, потерпілого та свідка	99
3.3. Особливості використання спеціальних знань	115
ВИСНОВКИ	128
БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ	131
ДОДАТКИ	153

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АПС	– Автоматизована інформаційно-пошукова система
ВЗ	– Вогнепальна зброя
ГУНП	– Головне Управління Національної поліції
ЄРДР	– Єдиний реєстр досудових розслідувань
ЗМІ	– Засоби масової інформації
КК	– Кримінальний кодекс України
КПК	– Кримінальний процесуальний кодекс України
МВС	– Міністерство внутрішніх справ України
НДЕКЦ	– Науково-дослідний експертно-криміналістичний центр
НП	– Національна поліція України
НСРД	– Негласна слідча (розшукова) дія
ОЗГ	– Організована злочинна група
ОЗУ	– Організоване злочинне угруповання
ОРЗ	– Оперативно-розшукові заходи
ОРД	– Оперативно-розшукова діяльність
ОМП	– Огляд місця події
СБУ	– Служба безпеки України
СОГ	– Слідчо-оперативна група
СІЗО	– Слідчий ізолятор
СРД	– Слідча (розшукова) дія
СП	– Спеціально пристосовані предмети для нанесення тілесних ушкоджень
ХЗ	– Холодна зброя

ПЕРЕДМОВА

Складне економічне, політичне та соціальне становище останніх років зумовило зміну криміногенної ситуації в Україні в негативну сторону. Терористичні дії на сході держави, розмитість кордонів на цій території, збільшення обігу нелегальної зброї призвело до видозмінення кількісних й якісних показників злочинності, загальний рівень якої дедалі зростає. Не стало винятком і суспільно небезпечне діяння, яке кваліфікується за ст. 296 КК України. Так, останнім часом суттєво збільшилась кількість випадків учинення хуліганства із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень (ч. 4 ст. 296 КК). Зростання кількості окреслених злочинів демонструє нездатність правоохоронних органів протистояти цим негативним явищам. Підтвердженням неефективності діяльності правоохоронних органів є офіційні статистичні показники Генеральної Прокуратури України. Так, у 2014 р. до Єдиного реєстру досудових розслідувань було внесено 6423 фактів учинення хуліганства, у той час як повідомлення про підозру було вручено у 3117 випадках, 2015 р. – 5953, повідомлення про підозру – у 2207 провадженнях, 2016 р. – 6235, повідомлення про підозру – у 1930 провадженнях, 2017 р. – 6945, повідомлення про підозру було вручено лише у 1534 випадках. Від загальної кількості зареєстрованих в ЄРДР випадків вчинення хуліганства за ч. 4 ст. 296 КК було кваліфіковано 19%, що становить шосту частину зазначених суспільно небезпечних діянь. З них у 37% випадків не було пред'явлено підозру.

Наведені статистичні дані свідчать, що вчинення хуліганства із застосуванням вогнепальної або холодної зброї чи іншого предмета, спеціально пристосованого або заздалегідь заготовленого для нанесення тілесних ушкоджень, є розповсюдженим кримінально караним діянням. Дедалі кількість злочинів зростає, більшість з них залишаються нерозкритими.

Все це зумовлює розробку методики розслідування хуліганства, удосконалення діяльності оперативних й слідчих підрозділів з протидії цим злочинам. Вчасне запобігання хуліганським проявам має важливе значення, оскільки нерідко застосування вогнепальної чи холодної

зброї, інших предметів для нанесення тілесних ушкоджень провокує вчинення низки інших злочинів як в момент здійснення хуліганських дій, так і у подальшому (убивств, спричинення тілесних ушкоджень, розбійних нападів, масових заворушень).

На необхідність розробки окремої методики розслідування хуліганства, кваліфікованого за ч. 4 ст. 296 КК, вказали 92% опитаних слідчих. Серед причин низької якості розслідування вказаної категорії злочинів слідчі відзначають: несвоєчасне і неякісне проведення слідчих (розшукових) дій (67%); недостатнє науково-технічне забезпечення (65%); відсутність взаємодії слідчого з оперативними підрозділами (62%) та ін.

Теоретичне підґрунтя дисертації складають фундаментальні роботи вчених, присвячені різним аспектам виявлення та розслідування злочинів, зокрема Л.І. Аркуші, М.І. Бажанова, В.П. Бахіна, В.Д. Берназа, Р.С. Белкіна, О.М. Васильєва, О.І. Возгріна, А.Ф. Волобуєва, І.Ф. Герасимова, Л.Я. Драпкіна, В.А. Журавля, Г.Г. Зуйкова, А.В. Іщенко, О.Н. Колесніченка, В.П. Колмакова, В.О. Коновалової, В.Н. Кудрявцева, В.В. Лисенка, В.Г. Лукашевича, Є.Д. Лук'янчикова, С.І. Мінченка, Д.Й. Никифорчука, М.А. Погорецького, В. Д. Пчолкіна, О.Р. Ратінова, М.В. Салтевського, Р.Л. Степанюка, В.Г. Танасевича, В.В. Тіщенко, Л.Д. Удалової, К.О. Чаплинського, С.С. Чернявського, Ю.М. Черноус, В.Ю. Шепітька, М.П. Яблокова та ін.

Проблемам попередження та розслідування хуліганства, а також окремих його видів присвятили свої дослідження такі науковці, як М.С. Бушкевич, М.М. Єфімов, В.І. Захаревський, Н.О. Кононенко, В.М. Мешков, О.І. Овчаренко, М.А. Очеретяний, М.І. Порубов та ін.

Разом з тим, незважаючи на вагомий внесок учених у розробку тактичних основ розслідування хуліганства, слід зауважити, що їх наукові пошуки стосувалися лише окремих його аспектів, які були достатньо актуальними на певних етапах розвитку кримінального процесуального законодавства України та судово-слідчої практики. Вказане зумовлює актуальність дослідження, у якому на основі положень КПК України висвітлювалися б питання розробки криміналістичної характеристики хуліганства, кваліфікованого за ч. 4 ст. 296 КК, типових слідчих ситуацій, організації й тактики проведення окремих слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях цієї категорії.

Наведені обставини у своїй сукупності визначили актуальність окресленої проблематики, її наукову, теоретичну та практичну значущість й зумовили вибір теми наукового дослідження.